

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

VAYHI • יחי

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (7"yr) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

COVENANT & CONVERSATION ÖZET

Son Gözyaşları

Bu özet, Rabbi Sacks'ın 2011 yılında yazmış olduğu makaleden uyarlanmıştır. [Makaleye buradan ulaşabilirsiniz.](#)

Yosef'in Mısır'da ailesiyle olan karşılaşmaları bağlamında Yosef'in gözyaşlarına sahne olan yedi olay vardır. İlkinde; kardeşleri Mısır'a geldikleri zaman Yosef onları tanımış, kendi aralarında konuşurlarken onu sattıkları sıradaki yalvarmalarını dinlemedikleri için suçlu olduklarını söylediklerini duyunca onlardan uzaklaşarak ağlamaya başlamıştır. İkincisinde, kardeşleri yanlarında Binyamin'le birlikte Mısır'a geri geldikleri zaman Yosef aceleyle dışarı çıkıp tek başına ağlayabileceği bir yer aramıştır. Üçüncüsünde, Yeuda'nın duygu yüklü konuşmasının ardından Yosef gerçek kimliğini açıklamaya hazırlarken kendini tutamayıp o kadar yüksek sesle ağlamıştır ki, dışarıdaki Mısırlılar onu duymuşlardır. Dördüncüsünde, kardeşlerine gerçeği açıkladıktan sonra kardeşi Binyamin'e sarılarak ağlamıştır. Hemen ardından diğer tüm kardeşlerini de öpmüş ve onlara sarılarak ağlamıştır. Beşinci sahnede Yaakov Mısır'a ulaştığı ve Yosef uzun bir ayrılığın ardından nihayet babasına kavuştuğu zaman ağlamıştır. Altıncısında, babası vefat ettiği zaman Yosef Yaakov'un üzerine kapanarak ağlamış ve onu öpmüştür. Yedincisinde, babalarının cenazesinden sonra kardeşleri Yosef'e mesaj göndererek "Babamız ölümünden önce bir mesaj bırakarak kardeşlerini affetmeni rica etti" deyince Yosef ağlamıştır.

Tanah'ta Yosef kadar çok ağlayan başka kimse yoktur. Onun gözyaşları birçok farklı sebepten kaynaklanmaktadır. Ama en ilgi çekici olanı, kardeşlerinin, artık babaları hayatta olmadığı için kendisinin onlardan intikam alacağından korktuklarını duyduğu zaman döktüğü son gözyaşlarıdır.

Rav Lichtenstein, bu son gözyaşlarının, Yosef'in, rüyaları gerçekleştiği ve güç sahibi olduğu zaman ödediği bedeli ifade ettiği önermesinde bulunur. Yosef kardeşleri için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Kıtık döneminde onların geçimini sağlamıştır. Onlara yalnız bir sığınak değil, aynı zamanda Mısır toplumu içinde olumlu bir yer de vermiştir. Ve kendisine bunca yıl önce yapmış oldukları şeyler nedeniyle kardeşlerine karşı hiçbir şekilde kin gütmeyeceğini elinden gelen en iyi açıklıkla ortaya koymuştur. Ama işte, tüm bu yılların ardından, kardeşleri hâlâ ona güvenmemekte ve hâlâ onun kendilerine zarar vermek isteyebileceğinden endişe etmektedirler. Rav Lichtenstein şöyle açıklar: "İşte bu anda, Yosef, büyük bir güce sahip olmanın limitlerini keşfetmektedir. İnsani bağın, kişisel bağın, ailevi bağın – hem kişinin kendisi için hem de çevresindeki herkes için – gücün taşıdığından ne kadar da çok daha fazla değer taşıdığını görmektedir." Yosef "gücün doğasında var olan zayıflık nedeniyle; bu uğurda ödemiş olduğu korkunç bedel nedeniyle ağlamaktadır." Çocukluk rüyaları gerçeğe dönüşmüştür, ama bunda bir trajedi de vardır ve ailenin yaraları hâlâ açık kalmıştır.

Yüzeysel bakışla, Yosef tüm gücü elinde tutmaktadır. Ailesi bile tamamen kendisine bağımlı haldedir. Ama daha derin bir düzeyde Yosef hâlâ onların kendisini kabul etmesi için, onların kendisini tanıması için, onların yakınlığı için özlem duymaktadır. Ve en nihayet, kurtuluş ve geri dönüş zamanı geleceği zaman, kendi kemiklerinin Mısır'dan çıkarılması konusunda onlara bel bağlamak durumundadır.

İnsanlığın erken tarihini, bazılarının efendi, diğerlerinin de köleler haline geldiği bir güç mücadelesi karakterize etmiştir. Bu gerilim, tarihi süreçte kendiliğinden yoluna giren bir çatışma yaratmıştır ve bu çatışma ancak, kölelerin ve efendilerin değil, sadece insanoğullarının var olduğu ve bu insanlar birbirlerine bir amaca yönelik araçlar olarak değil, kendi başlarına birer amaç olarak davrandıkları zaman bir dengeye ulaşır. Bu bakışla, Yosef'in son gözyaşları, Şemot kitabında oynanacak efendi-köle dramının bir prelüdüdür. Rav Lichtenstein'in metin hakkındaki derin bakış açısı bize, Tanah ve Yahudiliğin, güce karşı ne kadar da etkili ve istikrarlı bir eleştiri olduğunu hatırlatmaktadır. Maşiah dönemi gelene kadar, bizler güç sahibi olmadan yaşayamayız. Ama güç yabancılaştırır. Şüphe ve güvensizliği besler. Kendilerine karşı kullanıldığı insanları küçültür ve bu şekilde, onu kullananları da küçültür.

Güç kötüdür. Ona mecburen gerek duyuyor olabiliriz; ama yine de kötüdür ve ona ne kadar az ihtiyaç duyarsak o kadar iyidir. "Yosef A-Tsadik" bile, sahip olduğu gücün kendisini kardeşlerinden ne kadar uzaklaştırdığını gördüğü zaman ağlamıştır. **Yahudilik, güce değil, sevgiye, sadakate ve antlaşma tarafından yaratılan karşılıklı sorumluluğa dayanan alternatif bir sosyal düzeni öngörür.**

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Sizce aileler, yıkılan güveni nasıl yeniden inşa edebilirler?
2. Tora sıklıkla gücün kötüye kullanımını eleştirir. Bu eleştirinin yapıldığı başka hikâyeler veya liderler aklınıza geliyor mu?
3. Tanrı ile Yahudi halkı arasındaki antlaşma hangi yönlerden, güce değil de, sevgi ve sadakate dayanmaktadır?

Kısaca Peraşa

Yaakov hayatının son 17 yılını Mısır'da geçirir. Ölümünden önce Yosef'ten, kendisini Kenaan'da gömeceğine dair söz vermesini ister. Yaakov Yosef'in oğulları Menşe ve Efrayim'i mübarek kılarak onları kendi oğullarıyla aynı statüye çıkarır ve onları müstakbel kabile liderleri olarak tayin eder. Yaakov her oğlunu ona has bir kaderle mübarek kılar: Yeuda'dan krallar çıkacak, Levi kabilesinden Koenler çıkacak, Yisahar kabilesi büyük Tora bilgeleri üretecek ve diğer kabileler de farklı rolleri yerine getireceklerdir. Yaakov Hevron'da Mearat A-Mahpela'ya gömülür. Yosef Bene Yisrael'e, Tanrı'nın onları ülkelerine geri götüreceğine dair söz verdiğini hatırlatarak ölümünden sonra kendi kemiklerinin de Kutsal Topraklara götürülmesini rica eder.

PERAŞA ÜZERİNE

YAZAN: SARA LAMM

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN
ESİNLENİLMİŞTİR

RABİ SACKS'IN FELSEFESİ

Derinlere Dalmak

Rabi Sacks, güç ile insani bağlar arasındaki gerilime ışık tutmak amacıyla Yosef'in ağladığı zamanları öne çıkarmaktadır. Yosef'in hikâyesi, duygu dolu gözyaşlarına sahne olan yedi an yoluyla, onun yüksek mevkîe yükselmesinin bedelini ve kardeşleriyle uzlaşmak için duyduğu gerçekleştirememiş arzusunu vurgulamaktadır.

Yosef'in nezaketine ve affediciliğine rağmen, kardeşlerinin ona yönelik devam eden güvensizlikleri, tek başına gücün, kırık ilişkileri tamir edemeyeceğini göstermektedir. Rav Aaron Lichtenstein'in önermesine göre, Yosef'in gözyaşları, çoğunlukla güçle birlikte gelen yalnızlığı ve şöhrete rağmen aslında ailenin ne kadar önemli olduğunu yansıtmaktadır. Günün sonunda, Yahudilik, hegemonyanın değil, sevgi, sadakat ve ortak sorumluluğun üzerine inşa edilmiş bir toplum vizyonunu öngörür.

Her ne kadar güç bazen gerekliyse de, insanlar arasında mesafe yaratır ve güvensizliği besler. Yahudilik farklı bir yol sunmaktadır: ilişkiler kontrol yoluyla değil, saygı ve umursama yoluyla takviye edilir. Ve bu bizim duygusal açıdan *her zaman* bağlı olmamız gereken bir şeydir.

- Kendi yaşamınızda, güçlü hale gelmenin, değerlerinizi gözden kaçırmaya yol açtığı bir zaman aklınıza geliyor mu? Temel inançlarınız üzerindeki kontrolünüzü nasıl tekrar sağladınız?

Peraşa Aktivitesi

Güvenli Düşüşler

Aile fertlerini ikili gruplara ayırın. Bir kişi sırtını partnerine vererek kendisini geriye doğru bırakacak ve partneri onu yakalayacak. Daha küçük çocuklar veya düşmek konusunda kendilerini emin hissetmeyenler partnerlerine daha yakın durabilirler ve düşüşleri daha hafif veya daha kontrollü olabilir. Güvenliği arttırmak için yumuşak bir halı veya bir şilte kullanın.

Her seferinde partnerler rollerini değiştirecekler. Katılımcılar arasında güven ve takım çalışmasını takviye etmek için oyun farklı çiftlerle tekrar edilebilir.

HER YAŞ İÇİN BİR HİKÂYE

Aile Çiftliği

Lior ve Ronit iki kardeşti, ama aynı zamanda birbirlerinin en iyi arkadaşlarıydılar. Çevresi sadece engin tarlalar ve çiftlik hayvanlarıyla sarılı olan bir çiftlikte yetişmişler, birlikte bol vakit geçirmişler ve refakat, destek ve daha birçok konuda birbirlerine yaslanmışlardı.

Ne var ki, yaşları ilerledikçe ve amaçları farklılaşmaya başladıkça işler değişmeye başlamıştı. Lior çiftliği genişletme, modern makineler ve yeni ürün türleri ekleme hayalleri kuruyordu. Ronit ise basit yaşamı seviyor ve çiftliği geliştirmenin ve çok hızlı değişiklikler yapmanın getirebileceği risklerden endişe ediyordu. Farklılıklarına rağmen yan yana çalıştılar. Her ikisi de, diğerinin, kendi görüşünü destekleyeceğine inanıyordu.

Bir kış mevsiminde Lior pahalı yeni ekipman satın almak üzere büyük bir kredi aldı. Ne yazık ki makineler bozuldu ve çiftlik büyük bir borca girdi.

Olanları Ronit'e anlatmaktan çok utanan Lior bu haberi kendisine sakladı ve işleri kendi başına düzeltmeye çalıştı. Ama Ronit sonunda gerçeği keşfedince çok kızdı. "Neden bana bu bilgiyi paylaşacak kadar güvenmedin?" diye sordu incinmiş ve öfkeli bir halde. Dargınlıkları aylar boyunca sürdü ve aralarında hiç konuşmadılar.

Sonra bir gün, Ronit Lior'u düşüncelere dalmış bir halde ambarın yanında buldu. "Kızgındım; ama sadece sana değil, kendime de" dedi Ronit. Lior elini uzattı ve "Benim de sana güvenmem gerekirdi. Sen benim ailemsin" dedi.

Birlikte, aralarındaki bağın herhangi bir anlaşmazlıktan daha önemli olduğunu fark etmişlerdi. Birlikte yan yana çalıştılar, hem çiftliği hem de aralarındaki ilişkiyi tekrar inşa ettiler. Artık affediciliğin iyileşmeye giden yol olduğunu öğrenmişlerdi.

- Sizce Lior ve Ronit, birbirlerinin çiftlik hakkındaki hayallerini destekleyebilecekleri bir dengeyi gelecekte nasıl tutturabilirler?

AFTARA ÜZERİNE

YAZAN: RABİ BARRY KLEINBERG

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN
ESİNLENİLMİŞTİR

ASARA BE-TEVET

Aftara'sına Giriş

Bu hafta Cuma gününe rastlayan Asara BeTevet'te (10 Tevet) oruç tutarak, Yahudi tarihindeki bazı trajik olayları anacağız. Bu günde meydana gelen üç önemli olay vardır:

- 1) Babil İmparatoru Nevuhadnetsar bu günde Yerusalayim'i kuşatmıştır.
- 2) MÖ 246'da Tora Yunancaya tercüme edilmiştir.
- 3) MÖ 313'te Ezra A-Sofer (yazıcı) vefat etmiştir.

Diğer toplumsal oruç günlerinde olduğu gibi Asara BeTevet'te de Aşkenaz cemaatlerinde Minha duası sırasında bir *Aftara* okunur (Yom Kipur ve Tişa BeAv haricinde Sefarad cemaatlerinde Minha duasında *Aftara* okuma geleneği yoktur). Bu özel *Aftara* hakkında kısa bir özetin ardından bu haftaki *Peraşa*'nın *Aftara*'sını keşfe çıkacağız.

Rabi Sacks şöyle yazmıştı: “**Kanımca Asara BeTevet'in gerçek dersi budur. Antisemitizm açık bir şekilde Yahudi dünyasına, özellikle de Avrupa'ya ve Amerika'ya geri dönmüştür ve Yahudiler bunu derinden hissetmektedirler. Asara BeTevet işte bu, 'kuşatma altında olma' duygusunu temsil eder. Ama buna tepki vermenin yolu, sözün gelişi, geniş toplumun kültürel şartlarına teslim olup basitçe gözden kaybolmaya çalışmak değildir. Bu işe yaramaz. Daha doğru cevap, Ezra'nın cevabıdır; kendimizi manevi yönden güçlendirmektir. Çünkü Zeharya'nın Hanuka *Aftara*'sında söylediği gibi “*Lo be-hayil velo be-hoah, ki im beRuh*” – “Yahudi halkı kuvvetle veya güçle değil – her ne kadar bunlar mutlaka gerekliyse de – ‘Benim Ruhum’la ayakta kalacaktır’ diyor *A-Şem*” (Zeharya 4:6).**”

AFTARA ÖZETİ

Kısaca Aftara - Oruç Günü Aftara'sı

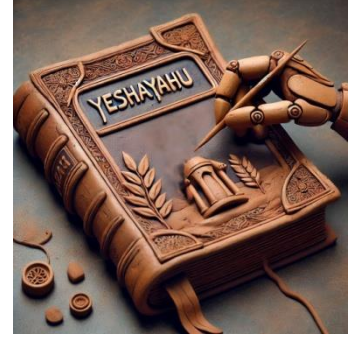
Asara BeTevet Aftara'sı: Yeşayau 55:6-56:8

Perek 55'te Yeşayau halka, Tanrı'yı yakında olduğu zaman aramaları çağrısında bulunmakta, *teşuva* yapmalarını ve kötülükten dönmelerini ısrarla tavsiye etmektedir, çünkü Tanrı'nın yolları ve düşünceleri insanın anlayışının çok yükseğindedir. “Çünkü Benim planlarım sizin planlarınız değildir; Yollarım da sizin yollarınız değildir” (Yeşayau 55:8).

Tanrı, söylediklerinin gerçekleşeceğine, yağmurun toprağa kazandırdığı gibi bir yenilenme sağlayacağına dair söz vermektedir. Bu bölüm Tanrı'nın merhametini ve O'nu takip etmekten gelen neşeyi vurgular.

Perek 56 bu davetiyeyi, yabancıları ve geleneksel olarak dışlanan hadım kişileri de içerecek şekilde tüm insanlara uzatmaktadır. Tanrı, antlaşmasını el üstünde tutan ve Şabat'ı gözeten herkesi hoş karşılamakta ve onlara, Kendi Evi'nde, oğullardan ve kızlardan daha iyi bir yer sözü vermektedir.

Tanrı ayrıca Evi'nin "tüm uluslar için bir dua evi" olacağını ilan etmekte (Yeşayau 56:7), kapsayıcılığı ve Yisrael'in uzakta kalan mensuplarının geri toplanacağını vurgulamakta, böylece tüm insanlığa yönelik geniş kapsamlı şefkatini ve adalete olan bağlılığını sergilemektedir.

AFTARA ÖZETİ

Kısaca Aftara

Melahim I 2:1-12

Vayhi *Peraşa*'sının *Aftara*'sında Kral David (David A-Meleh) hayatının sonuna yaklaşmaktadır ve krallığın devamı konusunda bir plan hazırlaması gerekmektedir. Böylece David, kendisinin yerine kral olacak olan oğlu Şelomo'ya son talimatlarını verir.

David Şelomo'ya güçlü olmasını, Tanrı'nın yollarını izlemesini ve O'nun emirlerine itaat etmesini önemle tavsiye eder. Oğluna Tanrı'nın sözünü hatırlatır: "Eğer evlatların tutum ve davranışlarında özenli olurlar ve Benim önümde sadakatle, tüm kalpleri ve tüm canlarıyla yürürlerse, Yisrael tahtı üzerindeki hanedanın asla sona ermeyecek!" Ve böylece, David'in hanedanının Yisrael tahtı üzerinde devamlılığını ve her şeyin iyi olmasını temin etmek için, Şelomo'nun doğru yolu izlemesi şarttır.

David Şelomo'ya ayrıca, belli başlı kişilere nasıl davranması gerektiğini de söyler. Masumların kanını dökmüş olan Yoav'a ve David'e lanet okumuş olan Şimi'ye karşı akıllıca davranması talimatını verir.

Ancak Şelomo'ya, David'e sadık kalmış olan Barzilai'nın oğullarına yakınlık göstermesini de söyler. David vefat eder ve David'in Şehri'nde gömülür. Şelomo bunun ardından Yisrael'in yeni kralı olarak tahta geçer ve krallığı sağlam olur.

- David'in birçok çocuğu varken, sizce Yisrael'in bir sonraki kralı olarak neden özellikle Şelomo seçilmiştir?

Fikriniz Nedir?

1. Sizce Erets Yisrael'de yaşayan yabancılar neden Şabat'ı gözetmelidir?
2. Kral David'in oğluna verdiği tavsiye, hem Tora hem de siyaset alanlarında öneriler içermektedir. Başka hangi lider, görev aldığı zaman bu alanlarda teşvik edilmektedir?

(İpucu: Lider olarak Moşe'nin ardından gelmiştir.)

TANAH İLİNTİLERİ

Peraşa ve Aftara Bağlantıları

Peraşa ve Aftara'nın her ikisi de bir babanın, ölüm döşeğinde oğluna söylediği son sözleri içermektedir. Yaakov bu vesileyi, on iki oğlunun her birine rehberlik ve *beraha* vermek için kullanmakta, Kral David de aynısını oğlu Şelomo için yapmaktadır.

Aslına bakılırsa *Peraşa ve Aftara*'nın başında birbirinin neredeyse aynısı olan ifadeler kullanılmaktadır. Bereşit 47:29 "Yisrael'in [=Yaakov] günleri ölüme yaklaştı" demektir. Benzer şekilde, *Aftara*'nın başında da Melahim I 2:1 bize "David'in günleri ölüme yaklaştı" diye anlatmaktadır.

Burada dilsel bir bağlantıdan bile daha fazlası vardır. David'in, ölümünün arifesinde Şelomo'ya yönelik vasiyeti, Yaakov'un, kendi ölümü arifesinde oğullarına ilettiği vasiyetine denktir. Her ikisi de farklı insanların lehinde olan ve olmayan sonuçları içermektedir. Yaakov, Yeuda ve Yosef'in, iyi eylemleri için ödüllendirileceklerini önceden bildirmekteyken David, Gilad'lı Barzilai'ın oğullarını bekleyen ödülünden bahsetmektedir.

Aftara David'in ölümüyle ve hüküm sürdüğü yılların sayısı belirtilerek sona ermektedir. Aynı şekilde *Peraşa* da Yaakov'un ölümünü ve kaç yıl yaşadığını anlatmaktadır.

Rabi Sacks Raşi'nin bir açıklamasını paylaşır: "*Yaakov gelecekte ne olacağını açıklamak istemişti, ama Tanrısal Mevcudiyet ondan ayrıldı.*" Yaakov geleceği görmeye çalışmış, ama bunu yapamadığını fark etmişti. Benzer şekilde Talmud da Kral David hakkında ilgi çekici bir olayı anlatır. Buna göre David, Tanrı'dan, kaç yıl yaşayacağını kendisine bildirmesini istemiştir. Tanrı ona ne zaman öleceğini bildirmeyi reddetmiş ve sadece ona bir Şabat günü öleceğini açıklamakla yetinmiştir.

- Sizce bu hanedan liderleri neden hayatları sona ermek üzereyken Tanrı'ya gelecek hakkında soru sormuşlardır?

NEVİİM KİTAPLARI BAĞLAMı

Melahim (Krallar) Kitabı

Rabi Sacks'ın Melahim kitabından alıntılıdığı gibi: "Şelomo'nun bilgeliği, Doğu'nun tüm insanların bilgeliğinden daha büyüktü ve Mısır'ın tüm bilgeliğinden daha büyüktü... Dünyanın, onun bilgeliğini duymuş olan tüm Kralları tarafından gönderilen tüm uluslardan insanlar Şelomo'nun bilgeliğini dinlemeye geliyorlardı" (Melahim I 5:10-14)

Rabi Sacks bunun ardından, öğrenime vakit ayırmış başka büyük devlet adamlarına bazı örnekler verir: "**Dört kez Britanya Başbakanlığı yapmış olan William Gladstone'un, 32.000 kitaptan oluşan bir kütüphanesi vardı. Bu kitapların 22.000 tanesini okuduğunu biliyoruz – zira ne zaman bir kitabı okumayı bitirse, günlüğüne bir not düşerdi. Bunu seksen yıllık bir süreç içinde yaptığını farz edersek (kendisi 88 yıl yaşamıştır), bu onun, bir ömür boyunca yılda ortalama 275 veya haftada beşten fazla kitap okuduğu anlamına gelmekteydi... Ben Gurion doymak bilmez bir okuyucu olduğu kadar, üretken bir yazardı. Benjamin Disraeli, siyasete girmeden önce çok satan romanlar yazan bir yazardı. Winston Churchill yaklaşık 50 kitap yazmış ve Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştı. Okumak ve yazmak, devlet adamlarını sıradan bir siyasetçiden ayıran özelliktir.**"

Haftanın Alıntısı

“Liderler öğrenirler. Okurlar. İncelerler. Kendilerini fikirler dünyasına aşina kılmak için zaman ayırırlar. Başkalarından daha ileriye ve daha berrak bir şekilde görmelerini sağlayacak perspektifi ancak bu şekilde elde edebilirler...”

Learning and Leadership (Öğrenim ve Liderlik),

Şofetim, Covenant & Conversation

Biraz Daha Düşünelim

Şu ana kadar hayatınızı nasıl özetleyebilirsiniz? Sizi bugün olduğunuz insan haline getiren kilit olaylar – hem olumlu hem de olumsuz – nelerdir?

The Rabbi Sacks Legacy, Rabi Lord Jonathan Sacks'ın bir Tora öğretmeni, bir liderler lideri ve ahlaki bir ses olarak zaman üstü ve evrensel hikmetini devam ettirmektedir.

Rabi Sacks'ın birçok yazısını, yayınlarını ve konuşmalarını keşfetmek veya Legacy'nin çalışmalarını desteklemek için www.RabbiSacks.org adresini ziyaret edin ve The Rabbi Sacks Legacy'yi sosyal medyada takip edin: [@RabbiSacks](https://twitter.com/RabbiSacks).

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.

“R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift.” - Rabi Sacks